

MATE ŠIMUNDIĆ,

RELJKOVIĆ JE PREZIME HRVATSKOGA

KNJIŽEVNIKA MATIJE ANTUNA

Treći put pišem o prezimenu hrvatskoga književnika Matije Antuna Reljkovića, pisca poznatoga »Satira«. Najprije u Jeziku 1/1973/74., potom u Školskim novinama 30/1984. Mišljah kako je time napokon dokrajčen ovaj suvišan spor, izazvan neznanjem i prkosom, kasnije potporovan zbog pukog slijeđenja toga neznanja i donekle želje da se bude novim. Povod za ovaj moj istup dade mi Zavičajni muzej u Novoj Gradišci koji bijaše upriličio znanstveni skup o M. A. Reljkoviću 1984. u svome sjedištu. U rukama mi je Ovitak što ga je objavio dotični Muzej u čast 250. obljetnice pjesnikova rođenja. Ide li se redom, na 1. je stranici znana pjesnikova slika ispod koje stoji: MATIJA ANTUN RELKOVIĆ, na 3. je fotografija njegova poprsja postavljena u Vinkovcima prije petnaestak godina. Tu je na postolju označeno: MATIJA ANTUN RELKOVIĆ, književnik 1732-1798. U sredini, na 2. str., pretisak početka spjeva »Satira« (15 stihova) iznad kojega je natpis: Iz »Satira« M. A. Reljkovića. Ispod stihova pak: Zagreb, 1909., Izdanje Društva hrvatskih srednjoškolskih profesora. Bode u oči nejednakost pjesnikova prezimena. Od lijeva na desno čita se: **Relković — Reljković — Relković**. Sareno kao u kakvu seoskom cirkusu! Sasma u stilu Tome Matića i Dionizija Svagelja, začetnika i promicatelja ove nepodopštine. Općenitije gledano, ovaj je neutemeljen, umjetan spor posljedicom i naših niskih kulturnih prilika, slaba poznavanja materinskoga jezika, naročito etimologije, imenarstva i dijalektologije. Svi se ti i drugi nedostaci žele nadoknaditi slamanjem preko koljena ozbiljnih znanstvenih pitanja koje kao takve za sva vremena mora cementirati, blago rečeno, sumnjiv znanstveni ugled. Kako se to inače događa u provinciji u pozadini. I nečijom voljom kao da stvarno moramo stati i ostati u toj vječitoj provinciji u pozadini ili pak svračjemu zakutku, kako bi se izrazila dvojica književnika.

Svojim člancima bitno nemam što dodati, jedino ću potanje prikazati historijat datoga pitanja.

U hrvatskoj historiografiji i jezikoslovstvu XIX. i XX. st., tj. otkako je Matija Antun ušao u hrvatski javni i kulturni život, njegovo se prezime izgovaralo i pisalo samo RELJKOVIĆ. Svi smo ga mi u školama učili i doživjeli jedino kao M. A. Reljkovića! Primjerice kada 1949. u Gimnaziji Ive Lole Ribara u Osijeku polagah ispit zrelosti, iz hrvatskoga jezika izvukoh listić na kojemu bi prvo pitanje: Matija Antun **Reljković**. A bilo je to u njegovoj rodnoj Slavoniji. Dva desetljeća kasnije baš se u Slavoniji poče njegovo prezime pisati **Relković**. Nije mi znano, no posve je moguće kako je u minulome razdoblju koji maturant u slavonskim ili drugim srednjim školama na izvučenome listiću pročitao prezime **Relković**. Znani smo po tome što u nas veoma lako bivaju prihvaćene sumnjive novotarije, stoga se nije čuditi ni promjeni odnosno prekrštavanju pjesnikova prezimena stoljeće i pol nakon njegove smrti.

Prekrštavanje poče 1916. Naime, te je godine ugledala danje svjetlo 23. knjiga edicije Starih pisaca hrvatskih. U njoj su Reljkovićeva književna djela. Uredio ih je Tomo Matić, čovjek koji ima velikih zasluga u priređivanju i izdavanju kritičkih izdanja starijih hrvatskih književnika. I upravo je ovdje prekrstio **Reljkovića** u **Relkovića**, i na spekulativan način. Na način kakav nije poznat ni u hrvatskoj ni europskim povijestima književnosti! Na naslovnoj stranici toga izdanja, na koricama stoji prezime RELJKOVIĆ, na sljedećoj pak u Predgovoru je **Relković**. Što ga je navelo na ovakvu dvojnost, na spekulativnost? Prema izdavaču bijaše obvezan pisati na knjizi Reljković, u Predgovoru mogaše bez ikakve obveze, po svome. I tu je dobrano iskoristio pruženu mogućnost. Jedini razlog za svoj neobičan postupak vidio je u podatku da se pisac potpisivao RELKOVIČ, što znači da njegovo prezime treba čitati RELKOVIĆ. Nije se ni mrvicu potrudio da bi znanstveno utemeljio to svoje »otkriće«, da bi mu barem dao privid kakve-takve uvjerljivosti. On to naprosto tada nije ni mogao jer mu imenarstvo osta nepoznanica čitava života, jednako i dijalektologija, a tek se kasnije malo dotakao etimologije. U najboljem slučaju ostao je u njezinu predvorju! U jednu riječ: nikada ne bi osposobljen mjerodavno suditi o problemu kojega se nesretno dotaknuo, naprosto amaterski, laički sudio i zaključivao o obliku dotičnoga prezimena. Trebalo je ovo kazati kako bi nepoučenima bilo jasno tko je prekrstio Reljkovića i čime je to obrazložio.¹

Na sreću to Matićevo »otkriće« ne bijaše uskoro prihvaćeno u književnoj historiografiji. I kada se na nj već bilo zaboravilo, oživje nakon pedesetak godina. Ostvari se u Vinkovcima prije desetljeće i pol prilikom postavljanja Reljkovićeva poprsja. Kako rekoh, na postolju je prezime RELKOVIĆ. Koliko mogah doznati, u tome odlučujuću riječ imaše Dionizije Švagelj. Oslonio se, dakako, na Matićevu tvrdnju. To je onda potaklo Krešimira Georgijevića da u svojoj »Hrvatskoj

1. Oglasio se ponovno u Građi za povijest književnosti hrvatske, knj. 28. člankom »Relković ili Reljković«. Ni tu nije iznio novih dokaza za svoju tvrdnju.

književnosti od 16. do 18. stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni« (Zagreb 1969.) prihvati oblik Relković.

Polemika oko oblika prezimena književnika Matije Antuna javila se 1982. u zagrebačkome Večernjemu listu. Dana 20. rujna izlazi članak »Reljković ili Relković«, potpisan S. C. Između ostaloga u njemu se čita:

»Nije Reljković nego — RELKOVIĆ. Da je tome doista tako, možete se uvjeriti i sami ako pažljivo pročitate potpise pod Relkovićevim portretom i naslovnu stranicu »Satira« iz 1779. godine, što ste je objavili kao ilustraciju teksta. Tamo piše RELKOVICH (Relković). I danas u Davoru živi šest obitelji Relkovića, a na spomeniku što su ga Davorci podigli svom pjesniku 1969. godine također piše Relković. Samo upozoravam na grešku koju je nekada netko učinio pri prepisivanju dokumenata, a onda su nas i profesori u školama pogrešno učili. I sam sam navikao govoriti Reljković sve dok me Davorci s kojima sam počeo prijateljevati nisu upozorili na grešku. Dobri znalci Relkovićeva djela, npr. Dionizij Švagelj i drugi, poodavna su uočili grešku i trude se da i javnost prihvati pravilno prezime A. M. Relković.«

U povodu spomenutoga članka u istome se listu oglasila M. Džaić 27. rujna prilogom »Nismo zaboravili Reljkovića!«. Iz poduljega sadržaja izdvajam sljedeće o prezimenu:

»Problem u vezi s prezimenom Reljković ili Relković odavna je poznat. U Slavoniji postoje i Relkovići i Reljkovići. Opredijelili smo se za lj. Tako je u Enciklopediji LZ Zagreb, tako piše naš neosporni autoritet prof. dr. Matko Peić (Hrvatski umjetnici, 1968. npr.), tako je i u zagrebačkim izdanjima »Satira« iz 1909. godine (urednik dr. Dragutin Boranić) i 1952. (urednik dr. F. Nikolić, izdanje »Školske knjige«). U Vinkovcima Srednjoškolski centar nosi ime »Reljković«. Unatoč svemu tome, ne kažemo da smo u pravu. O tome se može mirno raspravljati.«

Pripomiljem da M. Džaić piše u ime Narodnoga sveučilišta »M. A. Reljković« iz Nove Gradiške. Usprkos takvu stavu glede prezimena i nazivu ustanove, ipak je ona prihvatila oblik RELKOVIĆ, što je vidljivo na Ovitku izdatu za znanstveni skup!

4. listopada oglasio se Vladimir Rem člankom »I Klaić piše: »Reljković!« Naveo je dosadašnje pisce koji pišu Reljković i Relković, a da se sam nije opredijelio ni za jedan oblik. Naravski, daleko je više onih što su rabili oblik RELJKOVIĆ.

U istome je broju Večernjega lista i člančić »Tendenciozne netočnosti« potpisan od Ivica Matoševića. Potpisao ga je »Za Predsjedništvo Saveza socijalističke omladine Davor«. O piščevu prezimenu tu se kaže:

»Što se tiče prezimena Relković ili Reljković mi smo u Davoru jedinstveni: I škola i kulturno-umjetničko društvo nosi ime Matija Antun Relković.«

Remov se članak može dopuniti pokojim podacima. Tako, primjerice, Stjepan Blažanović u knjizi »Knjižnica obitelji Brlić« (Slav. Brod 1983.) piše RELKOVIĆ. U Županjškome zborniku 8/1984. članak je Martina Grgurovca »Život i djelo Josipa Lovrečića (prilog za monografsku studiju)« podnaslovljen: U spomen M. A. Relkoviću. Dakako, mogao bi se dodati još po koji slučaj pisanja Reljković i Relković.

Pojedinci se odlučivali za jedan ili drugi način, već prema predlošku ili kakvu drugome uzroku. Ali se zbog svoje neobičnosti jedan ne može mimoći: 1983. Zagrebačko je radio prenijelo razgovor s Dionizijem Švageljem. On se tada založio za oba oblika prezimena Matije Antuna, tj. Reljković i Relković. Budući da je oblik Reljković općenit — predlaže on — mogao bi služiti u govorenome jeziku i člancima popularne naravi. Relković pak u znanstvenim namjenama. Najbliže rečeno, čudnovat postupak. Slično je, samo u širem značaju, u XVIII. st. predlagao M. Lomonosov za ruski jezik, odnosno pravopis. Doda li se da svoj prijedlog Švagelj nije obrazložio, ostaje on (prijedlog) praznom riječi. Akoli bi se zaista tako krenulo, pisac bi Matija Antun stvarno imao dva prezimena — Reljković i Relković, time bismo imali i dvije osobe, dva književnika! Držim kako je odviše i govoriti o neodrživosti dotičnoga prijedloga. Na žalost, upravo je ta dvojnost i ostvarena u Vinkovcima ponajviše zaslugom D. Švagelja! Na pjesnikovu je nadgrobniku oblik RELJKOVIĆ, ispod poprsja na gradskome trgu, kako je navedeno, biva RELKOVIĆ. Na školskome centru pak RELJKOVIĆ. Stvarnost jasno govori sama za sebe!

Zaključujem kako je D. Švagelj hotio pomiriti tu dvojnost, koju je baš on najviše raširio, a promiče je i dalje na štetu oblika Reljković!

Iz dosadašnjega proishodi sljedeće:

a) Pored staroga i općenitoga oblika RELJKOVIĆ u novije vrijeme prodire RELKOVIĆ.

b) Svi se zagovornici mlađega oblika RELKOVIĆ oslanjaju na Tomu Matića, odnosno na slučaj da se sam pisac potpisivao RELKOVICH, iz čega proizlazi kako se dato prezime jedino izgovaralo, i samo moglo biti RELKOVIĆ. Uz to i šest obitelji u Davoru, piščevu rodnome mjestu, pišu se Relković.

c) Nitko od spomenutih pisaca nije naveo niti jedan znanstveni dokaz kojim bi osnažio svoju tvrdnju.

d) Nitko se od njih nije zapitao: je li se pjesnik Matija Antun i mogao drugačije potpisivati u svoje doba i na položaju gdje se nalazio.

Na moj članak u Jeziku nitko se nije osvrnuo, premda je to bio prvi znanstveni pokušaj raščlanjivanja datoga pitanja i dat na nj jasan odgovor.

Odgovoriti ću iscrpnije na pitanje je li izvoran prezimenski oblik RELJKOVIĆ ili RELKOVIĆ.

Neodrživo je pozivati se na oblik prezimena u piščevu potpisu. Tko to uzima za mjerodavno, daleko je od toga da bi se i malo razumio u pitanje gdje olako suditi. Moramo biti na čistu kako je pitanje stvarju povijesne antroponimije, etimologije, povijesti hrvatskoga pravopisa i dijalektologije. Tko ovime potpuno ne vlada, neka se ne upušta gdje mu nije mjesto! Stečeni ugled u drugim znanostima ovdje ne znači — ništa!

Do Hrvatskoga preporoda mi Hrvati nemamo ni jedinstven književni jezik, niti pravopis. S pravopisom bijaše teže negoli s jezikom. Jednom riječi, koliko bijaše pisaca i pisara — toliko bi i pravopisa! Najveća nezgoda bi u tome što klasična latinica ne posjeduje znakove za foneme č, ć, dž, đ, lj, nj, š, ž. I pisci se i pisari dovinjivahu

kojekako da bi našli zamjenu za ta slova. Kolika je bila raznolikost, svjedoči činjenica što se znaci za fonem *ć* pisali na 22 načina! Pove-like teškoće bijahu u pisanju i ostalih fonema; i znaci za fonem *lj* bili su različiti, ali su ga mnogi i zanemarivali te pisali slovo *l* za fonem *l* i *lj*! I Matija Antun, književnik i jezikoslovac, austrijski oficir k tomu, mogao je svoje prezime pisati (i potpisati se) **jedino** onako kako je to i činio, dakle RELKOVICH. Tu nije uopće imao izbora! Tko i manje pozna hrvatski latinički pravopis i povijesnu antroponimiju, lasno će potvrditi navedeno stanje. Kao austrijski oficir Matija Antun je službeno zapisivan »Relkovich«, jednako i njegovi u Davoru. U njemačkome fonemskome sustavu ne opstoji fonem *lj*, stoga nije ni pisana znaka za nj. Umjesto njega pisahu *l*. Kada se pak radi o pisanim našim onomastičkim podacima, naročito o osobnim imenima i prezimenima sve do Hrvatskoga preporoda, na njih se nije moguće pozivati kao na vjerodostojne. Hrvatska su osobna imena i prezimena — i svi drugi onomastički podaci — bilo polatinjavana, potalijanjinavana ili su pisana prema talijanskome, njemačkome i mađarskome pravopisu, dakako u granicama pisanih sustava tih pravopisa. Da bi se stoga pravilno pročitao također podatak, često se mora pribjeći posrednu načinu njegova čitanja. Malo je hrvatskih prezimena pisanih latinicom jednako u dopreporodno i preporodno doba. Sigurno ni jedno što konča na *-ić!* Tomo se Matić i drugi proučavatelji starije hrvatske književnosti redovito sretali s teškoćama kako čitati ovo ili ono prezime. Stoga uskrsnjuje pitanje: zašto je onako postupio s prezimenom književnika M. A. Reljkovića, zašto ga je izlučio od tolikih prezimena i pročitao ga drugačije negoli to prije njega učiniše drugi? Na taj bi se način mogao preinačiti oblik prezimena većega broja hrvatskih književnika i kulturnih radnika. Preinaci bi mogla podleći prezimena: Blažiolović, Bobaljević, Brlić, Brtučević, Crijević, Cvečić, Džamonjić, Greblić, Gučetić, Gundulić, Krčelić, Kožičić, Krističević, Lanosović, Medulić, Menčetić, Mrnavić, Nalješković, Rastić, Sorkočević, Šižgorić, Tudišević, Vitaljić, Zuzorić i dr. Posebno napominjem da se I. Kukuljević, također austrijski časnik u mladosti, potpisivao odnosno pisali ga »Kukulevich«. Prema Matiću i njegovim sljedbenicima moralo bi biti KUKULEVIĆ. Sreća što je u preporodno vrijeme u hrvatsku abecedu uvedeno slovo *lj* pa se onda pisac potpisivao Kukuljević. Da je ranije živio, možda bismo se sada sporili oko oblika njegova prezimena! Svakako bez opravdana razloga, no sporili bismo se.

U kulturnome svijetu vlada zasada da se ne mijenja ustaljeni oblik osobnog imena i prezimena poznate osobe kulturnoga i javnog života. Takav ostaje za sva vremena, makar se poslije dokazalo i suprotno. Potvrdit ću to nekolikim primjerima. Nije davno kako je dokazano da je talijanski slikar Leonardo da Vinci u knjigu krštenih upisan »Lionardo«. Između nekoliko prezimenskih oblika najvećega dramatičara Englezi se opredijeliše za »Shakespeare«. Nikomu pametnu u Italiji ne dođe u glavu da bi Leonarda vratio u Lionarda; smatralo bi se to svetogrđem u njegovoj domovini. Englezi znaju samo za svoga W. Shakespearea, ne javljaju se drugi oblici njegova prezimena. Ni oni što ih je zapisao sam pisac!

Pseudonim »Hansum« (danskoga pisca Knuta Hansuma) stvoren je slagarevom greškom. Piscu to ne bijaše ugodno, no prihvati ga bez pogovora.

U slučaju Matije Antuna Reljkovića nije u pitanju ispravljanje pogreške. Obratno! Iskrivljuje se pravilan oblik, i kao takav sve više dobiva pristalica među povijesničarima književnosti i novinarima. Među njima do sada nema ni jednoga jezikoslovca! Podastrijet ću dokaz u prilog točnosti prezimenskoga oblika RELJKOVIĆ.

U Akademijinu rječniku (ARj) nalazi se natuknica:

»HRELJA, m. ime muško. — Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu (Relja) i u Daničićevu. Hrelja. Mon. serb. 12 (1222-1228). Hrelja Stěpkovič 6 ... Hrelja Desavčič 6. 34 (1249). Hrelja Radenič ... Hrelja Hranidružič 6 45. (1254). Protosevast 6 Hrelja. 62. (1293-1302). Děd 6 im 6 Hrelja. Deč. hris. 26.94. Hrelja jaki junak. P. Vitezović, kron. 107. Ono ti je Hrelja Bošnjanine. Nar. pjes. bog. 238. Relja Ohmučević («Homuhevich»). And. Kačić, razg. 181. Ako li si, sestro, naumila da ti uzmeš krilata junaka, uzmi, sele, Relju Krilatoga, hajde š njime ka Jenji Pazaru. Nar. pjes. vuk. 237. Ja sam čula dje pričaju ljudi, da je Relja pazarsko kopile. 239. — u naše vrijeme, kao prezime (Relja). P, Budmani.«

U XIII. st. potvrđena su osob. imena Hreljica i Hreljko, svakako izvedenice od Hrelja.

Spadaju ovdje i stara prezimena: Hreljac, Hreljanović, Hreljić (svi XVI. st.), Hreljić (XIII. i XIV. st.) Također i geonimi: Hreljevo i Reljevo — sela u sarajevskoj okolici, Hreljin su tri sela u Hrvatskoj. Relja je gorska kosa u Seocu pokraj Visokoga (u Bosni) te potok u okolici Valjeva, kraj Vranja je selo Reljani, blizu Gračanice su Relje, u kraju oko Rudnika (u Srbiji) diže se brdo Reljevo i stere selo Reljinci, u kraju oko Brčkoga je selo Reljić, kod Tešnja su Reljići, na prostoru oko Glamoča nalaze se Reljinac i Reljino selo, zatim je Reljino selo u topličkom okrugu i u Prokuplju, u kraju oko Gospića bivaju oranice Reljino brdo i Reljino kućište, u Lovreću (Imotski kotar) nalazi se Reljina njiva (nekadašnja oranica), na području oko Valjeva leže oranice Reljino polje, Reljiva — topogr. naziv u požarevačkom kotaru. U Sarajevskome polju strše stare zidine zvane Reljina kula.

Stoji dakle da su stara osobna imena i prezimena te geonimi rasuti po čitavu području hrvatskoga ili srpskoga jezika. Njihove su potvrde veoma stare. Najstarija seže na početak XIII. st. Evo dalje podatak iz ARj:

»RELJKOVIĆ, m. prezime; od Reljkov-ić. V. Relković. Govori se Reljković u Klokočeviku u Slavoniji (T. Matić, Stari pisci hrv. 23,V). Književne su potvrde od jednoga slavonskog pisca XVIII. v. i od Vuka. Jednim pašeta, Reljkoviću testenica; della Bella presnica. Blagojević khin. 28. (u napomeni). Ova je pjesma štampana u Satiru Reljkovića. (Napomena uz pjesmu »Jakšići kušaju ljube«). Nar. pjes. vuk 2,633. Reljkovićeve gramatika, odg. na situ. 7.«

Razumije se, u ARj nađoše mjesta i podaci u kojih je fonem l. To su: Hrelić — selo poznato samo po nazivu, Hrelići su na području oko Zagreba, u Žumberku su Relići. U zapisu niškoga mitropolita (XVIII. st.) dođe topogr. naziv Relinac, u požarevačkome je kraju topogr. naziv

Relovac. U XVIII. st. je zabilježeno prez. Relić. O prez. Relković u ARj stoji:

»**RELKOVIĆ**, m. prezime, koje se danas obično piše Reljković. ali u Vinkovcima i po Slavoniji ponajviše se govori Relković. Pisci Matija Antun i sin njegov Josip Stjepan pisali su svoje prezime Relković. T. Matić, Stari pisci hrv. 23, V. Osim njih potvrde su samo u jednoga pisca. Kapetane Relkoviću Mate, i oružje i knjige su za te. Štefanac 31. Sina tvoga prvorođenoga Jozu Relkovića misnika 22. Stevan Relković od sela Strgara (1807. g.). Lj. Stojanović zap. i natp. 2,335. Riječ je izvedena od Relkov-ić. Ispor. Hreljko.«

U usporedbi s podacima u kojih je fonem lj ovih je izrazito manje i bivaju na užem prostoru.

Pri koncu tumačenja natuknice **HRELJA**, podsjećam, stoji da je Relja »u naše vrijeme, kao prezime (Relja)«. To svakako drži, no ne kaže se kako je i u sadašnje vrijeme živo osobno ime **RELJA**, m. Nadijeva se u Bosni, Hercegovini, južnoj i jugozapadnoj Srbiji. Također je nadimkom u Lici i zagorskoj Dalmaciji. Pored svega, nalazi se u bugarskome i rumunjskome imenarstvu. U njemu su oblici: Hrelka, Hrelko i Hrelbo te Relbo i prez. Relkov, Relbski i ojk. Relbovo, rum. Hrelierl, Relu.

Akademijin rječnik (ARj) je povijesnim rječnikom, stoga se u njemu rijetko kada tumači značenje pojedinih riječi. Tako nije objašnjeno značenje osob. imena Hrelja. Istražujući podrijetlo ovoga imena, pronadoh njegov izvor u starome grčkom imenarstvu. Tu je glasio **Hreles**. Kako nije izvorno grčko ime, niti je znano iz kojega je jezika primljeno, to se zasada ne može ništa kazati o njegovu značenju. Za nas je značajno da je primljeno u obliku **HRELJA** te da je rašireno po svemu prostranstvu hrvatskoga ili srpskoga jezika, i k tomu da se često i neprekinuto nadijevalo. O njegovoj velikoj učestalosti i neprekinutosti svjedocima su osobna imena izvedena od njega, prezimena, oronimi, horonimi, hidronimi i dr. Jednom riječi, geonimi.

Hoću posebno istaknuti da u ARj niti bilo kojem pisanom spomeniku koji mi bi dostupan **ne postoji niti jedna potvrda oblika Hrela/Rela, već samo i jedino Hrelja/Relja**. Oblik Relja nastao je po zamuknuću fonema **h**.

Prezime **RELJKOVIĆ** stvoreno je od odmiličkog imena **RELJKO**, ono od **RELJA**. Ponavljam: Hreljko je zabilježen već u XIII. st., u istome kada i osnovni oblik Hrelja!

Već je djelomice rečeno, odakle malobrojni u kojih je slovo **l** namjesto **lj** (Hrelić, Relić, Relinac, Relković, Relovac). Uzrokom tomu je uglavnom nedostatak znaka za fonem **lj** pa se zbog toga pisao **l** kao zvukovno najbliži njemu. Sigurno je kako je pisac Matija Antun svoje prezime izgovarao **RELJKOVIĆ**, jer drugačije i ne mogaše. U njegov rodni Davor na Savi (ondašnji Svinjar) njegovi preci bijahu doselili iz Bosne, tj. iz kraja gdje se i sada nadijeva osob. ime **RELJA**. Nije pak isključeno da se isto nadijevalo i u Slavoniji njegova doba. Davor je na Savi, u susjedstvu i stalnu dodiru s Bosnom, s krajem gdje življaše ime Relja. Bez sumnje je ono potporavalo pjesnikovo prezime da ostane u nepromijenjenu glasovnom obliku. Uz to je punim životom bujala narodna pjesma u kojoj su dvojica junaka nositeljima

toga imena: Relja Bošnjaniin i Relja od Pazara. Također i Kačićev »Razgovor ugodni« gdje je junakom Relja Krilati.

O moći svake birokracije držim da je suvišno i govoriti. Kada su jednom upisani oblici Relić i Relković zbog bilo kakvih razloga, najčešće pravopisnih u starije vrijeme, oni onda ostaju po snazi birokratske logike. Književnik je Matija Antuna silom prilika zapisan RELKOVICH, i tako morade ostati. Njemu se, dakako, željahu približiti Reljkovići iz Davora i Ivankova (kraj Vinkovaca) ili ih je tako ubilježila sama administracija ravnajući se prema pjesniku. Bratstvenici iz Klokočevika, udaljeni od administrativna središta, ostaše što i bijahu — Reljkovićima!

Prezime Reljković pretvoreno je u Relković (Relkovich) u austrijskoj vojsci. Činjeno je tako svakomu našem čovjeku tada u njezinoj vojsci, a službenički (birokratski) duh svagdje postupao na svoj način.

Nije davno kako se u nas pojavila prva knjiga o prezimenima (P. Šimunović: Naša prezimena), stoga nije ni podataka o prezimenima što su preinačena administrativnim putem. Sigurno je da tih nije malo! Primjerice, u južnim su krajevima Vranići, Vranjići, Vranjkići, Vranjkovići, ali ih državni službenici na svoju ruku upisaše Franić, Franjić, Frankić, Franjković, Franković. I neprekidno traje tihi rat između njih i — administracije! Istu su sudbinu doživjeli Ljivojići, Lujetići, Mjivojići, Pejivojići i toliki drugi. Službenici su njihovo prezime upisali bez slova j u svoje knjige te su oni: Ljivojići, Luetići, Miovići, Peovići. Kada ih moćnici jednom upisaše u svoje debele knjižurine, više ne bi mogućnosti povratka!

Jedan je službenik jednom prez. Mihajlović upisao **Mihalović**; on nije čuo fonem j od osobe što je izgovarala svoje prezime te zabilježio po svome. Potomak toga »Mihalovića« bijaše hrvatskim banom, no prezime u ovakvu obliku ostade trajno.

Još je drastičniji slučaj prezimena pisca ovih redaka. Njegov se dalek predak zvaše Šimun Milićević. No zvahu ga Šimundža zbog prgave naravi. Kada je iz Hercegovine doselio u današnji Lovreć i podigao kolibu, naiđe venecijanski službenik i iz daljine zapita tko je u kući odakle se diže dim. Odgovoriše mu: Šimundža. I kao revan službenik upisa ŠIMUNDIĆ (nije našao znak za fonem dž). I tako on i kasnije svi njegovi postaoše Šimundićima. I kao da nikada i nije bilo prez. Milićević!

Ovakvih i sličnih primjera i priča moglo bi se predočiti mnogo i mnogo. Birokracija je djelomice ili u cijelosti mijenjala prezimena, skraćivala ih i produljivala, prilagođivala ovomu ili onomu jeziku.

Na kraju još jedno pitanje: je li opravdano mijenjati prezimena poznatih ljudi? Slijedi odgovor: ne! A pogotovo ne kada se time iskrivljuje, krivotvori stvaran oblik takva prezimena. Upravo je tako s prez. pisca Matije Antuna Reljkovića. U nas se to čini kada dakle ne postoje znanstveni razlozi, ide se protiv njih, drugi narodi zadržavaju ustaljene prezimenske oblike i onda kada se dokaže da su donekle pogrešni.

Izložih svoje dokaze u prilog prezimenskog oblika RELJKOVIĆ. Očekujem da će i druga strana, svi zagovornici inačice RELKOVIĆ,

iznijeti svoje dokaze. Ne istupe li, važit će za njih stara maksima:
Qui tacet, consentire videtur.